

EFFICIENCY OF USING FILM FRAGMENTS SERHIA PARADZHANOVA «SHADOWS OF FORGOTTEN ANCESTORS» AT THE CLASSES OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A FOREIGN LANGUAGE

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ФРАГМЕНТІВ ФІЛЬМУ СЕРГІЯ ПАРАДЖАНОВА «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ» НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Zlotnyk-Shagina O.O. / Злотник-Шагіна О.О.

PhD (Philol.), Assistant Professor / к.філол.н., асист.

ORCID:0000-0003-4367-7532

Taras Shevchenko Kyiv National University,

Kyiv, Volodymyrska 60, 01033

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

м. Київ, Володимирська 60, 01033

Анотація. В статті розглядаються особливості використання фрагментів українського кінематографу на занятті з української мови як іноземної. Використання фільмів під час вивчення української мови стає все популярнішим методом, оскільки він допомагає студентам зануритися в мовне середовище та культуру країни, що сприяє кращому засвоєнню мови та розвитку мовленнєвих навичок. У статті зроблено акцент на фільм «Тіні забутих предків», адже він є важливим культурним символом України і джерелом для вивчення української мови як іноземної. Аналіз фільму може допомогти студентам зрозуміти культурні та історичні аспекти України, а також поглибити їхнє розуміння мови через візуальні та аудіоелементи. Окрема увага приділена роботі з гуцульськими діалектизмами, фразеологізмами та синтаксичними конструкціями, які допоможуть у розвитку навичок мовлення.

Ключові слова: українська мова як іноземна, аудіовізуальні засоби навчання, відеоматеріали, кінематограф, діалектизми.

Вступ.

В умовах воєнного стану, коли Україна переживає важкий конфлікт, процес вивчення мови може стати викликом для студентів та викладачів. Війна не лише обмежує доступ до навчальних ресурсів, але і впливає на психологічний стан та мотивацію навчання. Проте, навіть в таких складних умовах, вивчення української мови як іноземної залишається можливим та важливим для багатьох.

Один із основних викликів вивчення української мови в умовах воєнного стану – обмежений доступ до навчальних ресурсів. Часті обстріли та знищення навчальних закладів можуть ускладнювати можливість студентам отримати доступ до уроків та матеріалів. В таких ситуаціях важливо використовувати альтернативні шляхи навчання, такі як онлайн-курси, відеоуроки та інші цифрові ресурси, які можуть бути доступні навіть при обмеженому доступі до шкіл та університетів.

Психологічний аспект також грає важливу роль у процесі вивчення мови в умовах воєнного конфлікту. Студенти, які переживають стрес та тривогу через війну, можуть мати складнощі зі зосередженням та мотивацією до навчання. Важливо створювати підтримку та позитивну атмосферу для навчання, а також забезпечувати можливість для студентів обговорювати свої емоції та виклики, з якими вони стикаються. Надзвичайно важливим аспектом вивчення української

мови в умовах воєнного стану є збереження культурної спадщини та підтримка української ідентичності. Українська мова є важливим елементом культури українського народу, і вивчення її як іноземної надає можливість підтримувати та зберігати цей аспект навіть у складних часах воєнного конфлікту.

Використання відеоматеріалів у вивченні української мови як іноземної в умовах дистанційного навчання може бути дуже ефективним. Вони дозволяють студентам отримати візуальну і аудіо підтримку при вивченні мови, допомагають у засвоєнні вимови, інтонації, а також навчають контекстуального використання мови через приклади з реального життя. Також відео може включати субтитри для полегшення розуміння тексту. Різноманітність форматів відеоматеріалів (уроки, відеоуроки, відеофільми, відеопрезентації тощо) дозволяє створювати цікаві та наочні заняття для студентів.

Серед українських дослідників, які вивчали особливості застосування мультимедійних технологій у навчальному процесі О. Іщенко (її дослідження зосереджені на використанні сучасних технологій у мовному навчанні, включаючи мультимедійні засоби), О. Моргачов (досліджує використання комп'ютерних програм та інтерактивних середовищ для ефективного вивчення української мови як іноземної), О. Герасименко (спеціалізується на використанні Інтернет-ресурсів, відео та аудіо матеріалів у мовному навчанні). Значний внесок зробили В. Афанасьєв, Ю. Батурін, В. Биков, В. Гузеєв, Р. Гуревич, М. Жалдак, О. Пометун та ін. Однак питання застосування сучасних засобів мультимедіа у роботі студентів-філологів у виші ще недостатньо опрацьоване у науковометодичних джерелах [5].

Основний текст.

Вивчати мову не лише за допомогою підручників та вправ, але і через культурні аспекти може бути надзвичайно пізнавальним. Використання фрагментів кінематографу на уроках української мови як іноземної може бути ефективним методом для стимулювання навчання та збагачення культурного досвіду студентів. Серед основних цілей застосування відео під час занять з мови слід зазначити такі:

- залучення уваги студентів: використання фрагментів фільмів може привернути увагу студентів та зробити навчання цікавішим. Вони отримують можливість не лише вивчати мову, але й насолоджуватися культурою країни, що сприяє поглибленню інтересу до вивчення.
- розширення словникового запасу: фільми надають можливість познайомитися з різноманітними лексичними одиницями, вживаними в різних контекстах. Фрагменти фільмів можуть включати в себе розмовну мову, фразеологізми та ідіоми, що допомагає студентам розширити свій словниковий запас.
- вивчення граматики та вимови: під час перегляду фільмів студенти можуть навчитися правильній вимові та граматичним конструкціям. Повторення діалогів та ситуацій з фільмів сприяє встановленню зв'язків між словами та їх використанням у реальних ситуаціях.
- сприяння культурному розумінню: фільми є важливою складовою культури країни. Вони допомагають студентам краще розуміти історію,

традиції, та особливості менталітету українського народу через відображення на екрані.

- стимулювання мовленнєвої практики: обговорення фрагментів фільмів, виконання завдань та ролеві ігри, пов'язані з використанням мовленнєвих навичок, дозволяють студентам використовувати мову на практиці та вдосконалювати свої комунікативні здібності [6].

Переваги використання фрагментів українського кінематографу на уроках української мови як іноземної очевидні. По-перше, відео може візуалізувати мовні структури та допомогти студентам зрозуміти контекст вживання слів і виразів. Завдяки цьому студенти краще усвідомлюють нюанси мови, а також навчаються правильній вимові та інтонації. По-друге, кіно дає можливість зануритися в культурний контекст мови, ознайомитися з традиціями та звичаями нації, що сприяє глибшому розумінню мови.

Ще однією перевагою є те, що фільми можуть бути використані для різних рівнів вивчення мови. Для початківців можна використовувати короткі відео з простими діалогами, тоді як для більш досвідчених студентів можна вибирати фільми з більш складним сюжетом та глибшими мовними структурами. Слід пам'ятати про необхідність відбору відео з урахуванням вікових особливостей студентів, а також з урахуванням їхніх інтересів та потреб. Також слід враховувати культурні та мовні особливості аудиторії, щоб уникнути можливих непорозумінь або неприйнятних ситуацій.

Дотримуючись всіх вищезазначених критеріїв відбору фільму для іноземних студентів важливо враховувати і культурологічну складову, адже фільми українського кінематографу пропонують студентам не лише мовні вправи, але й можливість поглибленого ознайомлення з українською культурою. Через візуальні образи, локації та образи персонажів студенти отримують унікальну можливість пізнати культурні особливості країни, її історію, традиції та сучасність.

Перегляд фільмів дає студентам можливість не лише познайомитися з новими лексичними одиницями та граматичними конструкціями, але і засвоїти їх в реальному контексті. Вони бачать, як мова використовується в різних ситуаціях, що сприяє її кращому розумінню та використанню. Фільми стають не лише засобом навчання, але й засобом стимулювання інтересу до української культури та мови. Вони можуть зацікавити студентів своїм сюжетом, героями та відображенням реального життя, що зробить навчання більш ефективним та захоплюючим. Використання фрагментів українського кінематографу на уроках української мови як іноземної є важливим кроком у напрямку розвитку культурологічного розуміння та міжкультурної комунікації, що сприяє формуванню толерантного та відкритого до інших культур світогляду [7].

Надзвичайним вибором для вивчення української мови в іншомовній аудиторії може стати фільм режисера Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» знятого за однойменною повістю Михайла Коцюбинського, який став класикою українського кінематографу та світової кінематографії в цілому. Фільм розповідає про життя гуцульської сім'ї в Карпатах у другій половині XIX століття. Він відзначається унікальним стилістичним підходом та глибоким

сюжетом, в основі якого лежить віра в традиції та природу. Захоплююча кіноісторія відображає традиції, обряди та повсякденне життя гуцулів, використовуючи символіку та метафори, щоб показати багатство культури та духовного світу цього народу.

Використання фрагментів фільму «Тіні забутих предків» на заняттях української мови як іноземної є важливим кроком у збагаченні навчального процесу та поглибленні розуміння української культури та мови. «Тіні забутих предків» відображає багату культурну спадщину України через призму поетичного та символічного мистецтва. Використання фрагментів цього фільму дозволить студентам отримати унікальну можливість поглибленого ознайомлення з українською культурою, традиціями та цінностями. Фільм пропонує велику кількість мовних матеріалів, які можуть бути використані для вивчення української мови як іноземної. Діалоги персонажів, їх мовні вирази та лексика стануть важливим додатком до стандартних навчальних матеріалів та допоможуть студентам у підвищенні рівня володіння мовою.

Фільм «Тіні забутих предків» завоював світову славу своєю неповторною атмосферою та вражаючими образами. Використання його фрагментів на уроках української мови як іноземної стане справжнім зацікавленням для студентів, що спонукатиме їх активніше залучатися до навчання. Такий підхід сприяє більш ефективному навчанню та формуванню глибшого розуміння мови та культури країни.

Один з способів використання фрагментів фільму «Тіні забутих предків» на заняттях української мови як іноземної – це аудіювання і переклад. Відеофрагменти дозволяють студентам прослухати мову в оригінальному контексті, розширити свій словниковий запас та покращити розуміння мови. Після цього можна обговорити важливі моменти фрагмента, вирази та виразові засоби, які використовуються персонажами. Крім того, фільм може бути використаний для розвитку навичок читання. Перегляд фрагментів фільму з відображенням субтитрів дозволить студентам співставляти письмову форму мовлення з його вимовленою версією. Це допоможе їм покращити розуміння написаної української мови, а також вчити нові слова і фрази. Крім того, фільм може бути використаний для обговорення тем і проблем, які порушуються в ньому. Студенти можуть висловлювати свої думки, аргументувати свої погляди та вчинки персонажів, що сприяє розвитку навичок усного мовлення та вміння аналізувати інформацію.

Вивчення фільму «Тіні забутих предків» на заняттях української мови як іноземної має великий потенціал для вивчення лінгвокультурологічних особливостей, а саме:

- Культурні та етнографічні аспекти:
 - вивчення традицій, обрядів, звичаїв та побуту гуцулів, які відображені у фільмі, через їхнє мовне відтворення та етнографічні деталі;
 - аналіз символіки, мотивів та образів, що використовуються у фільмі, та їхнє відображення культурних особливостей гуцульського народу.
- Історичний та соціокультурний контекст:
 - розгляд історичних подій, політичного та соціокультурного контексту

другої половини ХІХ століття, який відображений у фільмі через мовні та культурні відтінки;

- аналіз взаємодії різних культурних та етнічних груп у контексті історичної події та їхнє відображення у мовленні персонажів фільму.
- Міжкультурні співвідношення:
 - порівняння та аналіз різних культурних аспектів, представлених у фільмі, з культурою та традиціями інших країн, що може сприяти розумінню різних культурних контекстів та міжкультурної взаємодії.
- Символіка та традиції:
 - аналіз символічних образів та мотивів, що використовуються у фільмі, які відображають традиційні цінності та ментальність гуцулів;
 - розгляд культурних та релігійних обрядів, які представлені у фільмі, і їх вплив на мовну експресію персонажів.
- Мовні особливості гуцульського діалекту:
 - вивчення та аналіз лексичних одиниць, граматичних особливостей та фонетичних характеристик гуцульського діалекту, який використовується в фільмі;
 - розуміння контекстуальних значень та використання мовних засобів у реальних ситуаціях спілкування гуцульського населення.

Після перегляду фільму «Тіні забутих предків» можна створити наступні завдання з української мови для іноземців:

- Розуміння контексту:
 - опишіть основних героїв фільму та їхні взаємини;
 - розкажіть про головну ідею та повідомлення фільму.
- Лексика:
 - складіть словниковий список гуцульських діалектизмів, які ви почули у фільмі;
 - напишіть визначення кожного слова та складіть речення з його використанням.
- Граматика:
 - виконайте вправи на вживання часів минулого, які використовуються у фільмі;
 - складіть питальні та заперечні речення на основі діалогів з фільму.
- Виразне мовлення:
 - підготуйте монолог або діалог, у якому ви розповідаєте про свої враження від фільму;
 - зверніть увагу на використання емоційних висловлювань та виразів.
- Творче завдання:
 - напишіть кінцівку фільму, де ви продовжуєте історію головних героїв;
 - розкажіть, що, на вашу думку, сталося б з персонажами після закінчення фільму.

Ці завдання сприятимуть розвитку різних мовленнєвих навичок іноземців у контексті вивчення української мови, а також допоможуть студентам краще зрозуміти та оцінити культурний контекст, який відображений у фільмі.

Автор повісті «Тіні забутих предків» Михайло Коцюбинський писав: «Гуцули – оригінальний народ, з багатою фантазією, зі своєрідною психікою. Глибокий язичник-гуцул все своє життя, до смерті, проводить у боротьбі зі злими духами, що населяють ліси, гори і води» [3].

Гуцульський діалект додає лінгвістичного колориту фільму, дозволяє створити особливу атмосферу та передати красу традиційного гуцульського життя та культури, він зможе стати родзинкою, яка зацікавить студентів все більше дізнаватися про особливості гуцульського краю. У фільмі «Тіні забутих предків» часто зустрічаються слова та вирази з гуцульського діалекту, які відтворюють аутентичну мову місцевого населення. Наприклад, слова «гуцул» (горянин), «зіга» (горобець), «плече» (бокова дорога), «гайда» (гурток), «цімбали» (музичний інструмент), «комель» (стружка, вогонь) та «коломийка» (танець). Ці слова не лише відтворюють гуцульський діалект, а й розкривають специфіку місцевого життя, традицій та культури гуцульського народу.

Зважаючи на те, що фільм «Тіні забутих предків» містить багато гуцульських діалектизмів та особливостей мови, завдання з української мови для іноземців можна створити наступним чином:

- Розуміння контексту та культурних аспектів:
 - подивіться фільм «Тіні забутих предків»;
 - запишіть вирази та слова, які використовуються у гуцульському діалекті;
 - спробуйте пояснити їх значення та контекст вживання.
- Аналіз лінгвістичних особливостей:
 - оберіть кілька фраз або реплік із фільму, що містять гуцульські діалектизми;
 - розберіть їх за будовою та граматичними особливостями;
 - порівняйте їх із стандартним українським варіантом.
- Творче завдання:
 - напишіть короткий діалог або монолог, використовуючи гуцульські діалектизми, які ви зустріли у фільмі;
 - поясніть свій вибір слів та фраз, надайте контекст ситуації.
- Вивчення лексики:
 - створіть словник із гуцульськими діалектизмами, які ви почули у фільмі;
 - напишіть визначення кожного слова або фрази та складіть речення, де вони використовуються правильно.
- Дослідницьке завдання:
 - дослідіть вплив гуцульського діалекту на українську мову та культуру;
 - підготуйте коротку презентацію або письмовий звіт про ваші відкриття.

Ці завдання допоможуть іноземцям не лише вивчати українську мову, а й поглиблювати своє розуміння української культури та ідентичності через призму фільму «Тіні забутих предків».

Багато науковців підкреслюють, що «відео може мати сильний емоційний вплив на студентів, а також може стати стимулом для створення додаткової мотивації у подальшій навчально-пошуковій та творчій діяльності» [2]. Саме

тому, використання відеоматеріалів значно краще зацікавить студентів та посприє швидкому засвоєнню матеріалу. Відео несуть в собі значну інформативність «зорового і звукового рядів», та «динамізм зображення», що дає змогу не тільки створити комунікативні ситуації, а й ознайомити студентів із нормами мовної взаємодії і особливостями комунікативної поведінки носіїв мови [2].

Розглянемо приклади вправ для іноземних студентів, під час розробки яких враховувалися всі перераховані вище сучасні принципи викладання української мови в іноземній аудиторії:

1. Аналіз діалогів: обрати кілька коротких діалогів з фільму та попросити студентів перекласти їх на свою рідну мову. Потім обговорити граматичні структури та вирази, які використовуються в цих діалогах. Для прикладу можна взяти діалог головних героїв Іванка та Марічки:

Марічка: Іванку!

Іван: Що, моя Марічко?

Марічка: Чи будемо ми в парі?

Іван: Як Бог дасть.

Марічка: Велику злість має рідня наша...

Іван: Нічого, Марічко, скажу мамі і заберу тебе до нас на кичеру.

Марічка: О мой-мой, Іванку!

Іван: Не журисть, не журисть, моя солодашко. Марічко!

Марічка: А?

Іванко: А чуєш?

Марічка: А чую.

Іван: Ходи до мене!

Марічка: Що ти, Іванку!

Іван: Нехай говорять, що хочуть, а ти будеш моєю. Чуєш, Марічко? А чуєш?

Марічка: Іва... не бути нам парою.

Іван: Що ти кажеш, Марічко! Марічко! Що з тобою, моя солодашко?
[3].

2. Рольова гра: роздати студентам ролі персонажів з фільму та попросити їх виконати коротку сценку за допомогою тексту з фільму. Це дозволить їм практикувати українську мову в контексті реальних ситуацій.

3. Обговорення тем: після перегляду фрагменту фільму обговорити зі студентами теми, які вони відчували під час перегляду. Це можуть бути культурні аспекти, історичні події або моральні питання, наприклад, з'ясувати, що для героїв повісті значать такі поняття, як добро і зло, людина і природа, життя і смерть.

4. Лексичні вправи: під час перегляду фільму записати нові слова або вирази, які студенти не знають. Потім запропонувати їм виконати вправи на поповнення словникового запасу або складання речень з цими словами.

5. Опис картини: зупинити фільм на певній сцені та попросити студентів описати те, що вони бачать, використовуючи українську мову. Для цього завдання чудово підійде фрагмент весілля Івана та Палагни. Гуцульські звичаї

та обряди надзвичайно цікаві, тому під час виконання цієї вправи варто розповісти іноземним студентам більше про весільну обрядовість гуцулів.

6. Порівняльний аналіз: порівняти та обговорити різницю між українською мовою використаною у фільмі та в реальному житті. Обговорити аспекти діалекту, сленгу та культурних особливостей. Тут варто згадати вправи з гуцульськими діалектизмами, які було розглянуто попередньо в цій статті.

7. Творчі завдання: попросити студентів написати або розповісти свою власну версію подій або розвитку сюжету фільму, використовуючи українську мову.

8. Музичні та візуальні вправи: вивчити разом зі студентами пісні з фільму або відтворити деякі відомі сцени через міміку та жести. Це завдання є надважливим у культурному аспекті, адже фільм насичений народною музикою в автентичному виконанні. У стрічці звучать поширені у Карпатах інструменти – сопілка-денцівка, флюяра, коза, дрімба, трембіта. Співанки, мелодії весільних музик, голосіння, колядки і щедрівки («Добрий вечір тобі, пане господарю», «Во Вифлеємі нині новина», «Го-го-го, коза»), інші обрядові пісні (веснянка «Вербовая дощечка») та автентичність народної говірки створюють особливу цілісну звукову філософсько-естетичну концепцію фільму [4]. На думку деяких сучасних дослідників, «такого багатства звукових складових до «Тіней забутих предків» не знав жоден український фільм, що є однією з новаторських ознак стрічки» [1].

9. Вправи на аудіювання: під час перегляду фільму попросити студентів слухати уважно і відтворити важливі аудіо-фрагменти, включаючи діалоги та звукові ефекти.

10. Комунікативні завдання: завдання, які спонукають студентів до обміну думками та ідеями на українській мові, наприклад, обговорення головних героїв фільму, їхніх образів, вчинків та мотивів.

Висновки.

Використання фрагментів фільму «Тіні забутих предків» на заняттях української мови як іноземної є ефективним методом навчання, оскільки це дозволяє студентам поглибити свої знання мови через реальні ситуації спілкування та контекст. Фільм пропонує автентичні діалоги, культурні відтінки та візуальні елементи, що допомагають у засвоєнні мови та розумінні культурних аспектів. Такий підхід заохочує зацікавленість студентів та стимулювати активну участь у навчальному процесі.

Література:

1. Бут О. Звук як компонент образної структури фільму. Київ. 2013.
2. Дочинець Д., Омельницька Л. Використання мультимедійних технологій у викладанні української мови для іноземних студентів. Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні: IV Міжнародна науково-методична конференція, 2–4 травня 2018 р. Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. Тернопіль, 2018. 152 с.
3. Коцюбинський М. Твори: у 2 т. Т. 2: Повісті та оповідання (1907–1912). Статті та нариси. Київ: Наук. думка, 1988.

4. Параджанов Сергій. Тіні забутих предків. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fbKm3twSmOU>

5. Приходько Д. С. Особливості застосування відеоматеріалів у процесі викладання іноземної мови. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1143>

6. Рябуха Т. В., Гостищева Н. О. Використання відеоматеріалів у навчанні іноземної мови. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: http://www.rusnauka.com/9_NND_2014/Philologia/1_163379.doc.htm

7. Chmel V. V. Use of video materials in teaching English for specific purposes. Advanced education. 2015. Вип. 4. С. 56-59. [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <http://ae.fl.kpi.ua/article/view/57163/53423>

***Abstract.** The article examines the peculiarities of using fragments of Ukrainian cinematography in classes on Ukrainian as a foreign language. The use of films during the study of the Ukrainian language is becoming an increasingly popular method, as it helps students to immerse themselves in the language environment and culture of the country, which contributes to better language acquisition and development of speaking skills. The article focuses on the film «Shadows of Forgotten Ancestors», because it is an important cultural symbol of Ukraine and a source for studying the Ukrainian language as a foreign language. Analyzing the film can help students understand the cultural and historical aspects of Ukraine, as well as deepen their understanding of the language through visual and audio elements. Particular attention is paid to working with Hutsul dialectics, phraseology and syntactic constructions, which will help in the development of speaking skills.*

***Keywords:** Ukrainian language as a foreign language, audiovisual teaching aids, video materials, cinematography, dialectics.*

Стаття відправлена: 20.04.2024 р.

© Злотник-Шагіна О.О.